

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 27.05.2020

Viite

Asia

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 29.5.2020; Suomen tavoitteet

EU:n ulkoministerien epävirallinen videokokous järjestetään 29.5.2020. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Kokouksessa käsitellään Kiinaa sekä COVID-19:n vaikutuksia Aasian ja Tyynenmeren alueella.

Kiina sekä COVID-19:n vaikutukset Aasian ja Tyynenmeren alueella

Koronapandemia on lisännyt globaalia vastakkainasettelua ja jännitteitä erityisesti suurvaltojen välillä. Vaikeutuneessa toimintaympäristössä on olennaista, että EU säilyttää itsenäisen politiikkansa suhteessa molempiin suurvaltoihin. Samalla on tiivistettävä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa ja vahvistettava kansainvälisten järjestöjen toimintakykyä. Kiina on EU:lle samanaikaisesti sekä kumppani, taloudellinen kilpailija että järjestelmätason haastaja. Yhteistyömme Kiinan kanssa on perustuttava intresseihimme ja arvoihimme, ml. ihmisoikeudet. Meidän on vahvistettava omaa resilienssiäme kehittämällä sisämarkkinoita ja huoltovarmuutta sekä vahvistamalla hybridivaikuttamisen ja disinformaation vastaisia toimia. Tuleviltä EU-Kiina –huippukokouksilta on edellytettävä konkreettista edistystä ilmasto- ja ympäristöyhteistyössä sekä monenvälisen kansainvälisen järjestelmän, ml. kauppajärjestelmän puolustamisessa. Suomi pitää Hongkongin lakiasäättävän neuvoston roolia lain valmistelussa keskeisenä peruslain artiklan 23 mukaisesti. Yksi maa, kaksi järjestelmää –periaatteen noudattaminen sekä erityishallintoalueen autonomian kunnioittaminen, ml. kansalaisten perusoikeudet, ovat olennaisia erityishallintoalueen vakaudelle ja vauraudelle. Suomi on huolissaan tilanteen mahdollisesta kärjistyisestä Hongkongissa.

EU:n on vahvistettava taloudellisia ja poliittisia kumppanuuksiaan Aasian ja Tyynenmeren alueella tasapainottaakseen Kiinan kasvavaa vaikutusvaltaa alueella ja hajauttaakseen omat tuotanto- ja jakeluketjunsä. On tärkeää jatkaa työtä EU:n vapaakauppasopimusten verkoston laajentamiseksi Aasian ja Tyynenmeren alueella. EU:n pidemmän aikavälin tuki ja kestävä kehitysyhteistyö ovat parhaita keinoja vastata Aasian ja Tyynenmeren alueen kehityshaasteisiin, ml. pandemiat. Olemme tyytyväisiä siihen, miten Team Europe -aloitteen toimeenpano on käynnistynyt.

Asialista:

Kiina sekä COVID-19 Aasian ja Tyynenmeren alueella s. 3

Asia

Kiina sekä COVID-19:n vaikutukset Aasian ja Tyynenmeren alueella

Kokous/tapaaminen

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 29.05.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Miia Rantanen, UM/ASA-10, 050 412 2256, miia.rantanen@formin.fi

Riikka Seppälä, UM/ASA-10, 0295 350 380 riikka.seppala@formin.fi

Eevamaria Mielonen, UM/ASA-10, 050 3576101, eevamaria.mielonen@formin.fi

Sami Leino, UM/ASA-10, 050 4340154, sami.leino@formin.fi

Piritta Asunmaa, UM/ASA-01, 050 4777616, piritta.asunmaa@formin.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Kiina sekä COVID-19:n vaikutukset Aasian ja Tyynenmeren alueella. Varaudutaan keskusteluun Hongkongin tilanteesta.

2. SUOMEN TAVOITEKiina

Koronapandemia on lisännyt globaalia vastakkainasettelua ja jännitteitä erityisesti suurvaltojen välillä. Vaikeutuneessa toimintaympäristössä on olennaista, että EU säilyttää itsenäisen politiikkansa suhteessa molempiin suurvaltoihin. Samalla on tiivistettävä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa ja vahvistettava kansainvälisten järjestöjen toimintakykyä.

Kiina on EU:lle samanaikaisesti sekä kumppani, taloudellinen kilpailija että järjestelmätason haastaja. Yhteistyömme Kiinan kanssa on perustuttava intresseihimme ja arvoihimme, ml. ihmisoikeudet. Meidän on vahvistettava omaa resilienssiämme kehittämällä sisämarkkinoita ja huoltovarmuutta sekä vahvistamalla hybridivaikuttamisen ja disinformaation vastaisia toimia.

Tulevilta EU-Kiina –huippukokouksilta on edellytettävä konkreettista edistystä ilmasto- ja ympäristöyhteistyössä sekä monenvälisen kansainvälisen järjestelmän, ml. kauppajärjestelmän puolustamisessa.

Hongkong

Suomi pitää Hongkongin lakiasäätävän neuvoston roolia lain valmistelussa keskeisenä peruslain artiklan 23 mukaisesti. Yksi maa, kaksi järjestelmää –periaatteen noudattaminen sekä erityishallintoalueen autonomian kunnioittaminen, ml. kansalaisten perusoikeudet, ovat olennaisia erityishallintoalueen vakaudelle ja vauraudelle. Suomi on huolissaan tilanteen mahdollisesta kärjistymisestä Hongkongissa.

Covid-19 Aasian ja Tyynenmeren alueella

EU:n on vahvistettava taloudellisia ja poliittisia kumppanuuksiaan Aasian ja Tyynenmeren alueella tasapainottaakseen Kiinan kasvavaa vaikutusvaltaa alueella ja hajauttaakseen omat tuotanto- ja jakeluketjunsä. On tärkeää jatkaa työtä EU:n vapaakauppasopimusten verkoston laajentamiseksi Aasian ja Tyynenmeren alueella.

EU:n pidemmän aikavälin tuki ja kestävä kehitysyhteistyö ovat parhaita keinoja vastata Aasian ja Tyynenmeren alueen kehityshaasteisiin, ml. pandemiat. Olemme tyytyväisiä siihen, miten Team Europe -aloitteen toimeenpano on käynnistynyt.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoasiainneuvosto keskustelee videokokouksessa Kiinasta ja koronapandemian vaikutuksista Aasian ja Tyynenmeren alueella. Kokouksen pääaiheena on Kiina ja kesäkuun lopussa videokokouksena järjestettävän säännönmukaisen EU-Kiina-huippukokouksen valmistelut. Samalla käsitellään myös ylimääräistä syksyn Leipzigin EU-Kiina –huippukokousta, sillä molemmat huippukokoukset on tarkoitus valmistella yhtenä pakettina. Keskustelussa tarkastellaan, mitä välineitä EU:lla on omien intressiensä eteenpäin viemiseksi ja miten EU:n yhtenäisyyttä voidaan vahvistaa ennen EU-Kiina -huippukokouksia.

Kokouksen toisena aiheena on Covid-19 vaikutukset Aasian ja Tyynenmeren alueen sosiaaliseen ja taloudelliseen tilanteeseen. Keskustelussa käsitellään tämän vaikutuksia EU:n toiminnalle ja tavoitteille alueella.

Ulkoasiainneuvostoa valmistelleissa työryhmäkokouksissa jäsenmaat ovat korostaneet tarvetta monipuolistaa kumppanuuksia Aasian maiden kanssa sekä linjata selkeästi EU:n Kiina-tavoitteet, ml. tulevien huippukokouksien osalta. EU:n yhteyspolitiikkaa koskevien kumppanuuksien edistäminen alueen maiden kanssa katsottiin entistä tärkeämmäksi. Aasian maiden talouksien toipumisen tukemista Covid-19 jälkeen pidettiin tärkeänä. Kehityspolitiikka ja Team Europe -aloite nähtiin olennaisina osina toipumistyössä.

Osana keskustelua alueen maiden toipumisesta Covid-19 tilanteesta esille nousi Kambodzhan EBA (Everything but Arms) –tullietuuksien osittainen peruuttaminen, joka tulee sovellettavaksi 12.8.2020 alkaen. Covid-19 vaikutukset iskevät samoihin sektoreihin kuin EBA -etuuksien peruuttaminen ja yhteisvaikutus tulee olemaan merkittävä vaikuttaen erityisesti tekstiili- ja jalkinektorilla työskentelevien köyhien ihmisten asemaan. Syyt minkä takia EBA etuudet peruutetaan (ihmisoikeusrikkomukset) eivät kuitenkaan ole poistuneet ja huolena on ihmisoikeustilanteen kehittyminen edelleen huonompaan suuntaan.

Varaudutaan Hongkongin tilanteen käsittelyyn. EU:n julkilausuma (22.5) viestitti, että Hongkongin kysymys on EU:lle tärkeä ja että EU edellyttää Kiinan kunnioittavan yksi maa, kaksi järjestelmää –periaatetta, Hongkongin autonomiaa, sen peruslain ja kansainvälisten velvoitteiden kunnioittamista sekä lakiasäättävän neuvoston roolia turvallisuuslain säätämisessä. Kiinan suunnitelmilla on toteutuessaan merkittävä vaikutus niin Hongkongin kansalaisten elämään kuin erityishallintoalueen kansainväliseen asemaan. Turvallisuuslaki saattaa vaikuttaa oleellisesti myös ulkomaisten toimijoiden asemaan Hongkongissa.

4. TAUSTA

Koronapandemian vaikutus Aasian ja Tyynenmeren alueella ml. Kiina

Aasian ja Tyynenmeren alue on Euroopan koronapandemian jälkeisen taloudellisen elpymisen kannalta olennainen. Se muodostaa kolmasosan EU:n kokonaiskaupasta. EU:lla on merkittävä ja kasvava vapaakauppasopimusten verkosto Aasiassa ja EU on alueen tärkeimpiä kauppakumppaneita. Yhteistyön tiivistämiselle on olemassa molemminpuolinen intressi.

Koronapandemialla on kuitenkin merkittävät taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset Aasian ja Tyynenmeren maille. Kriisin ennakoituaan vahvistavan jo olemassa olevia jännitteitä, kuten yhteiskunnallista levottomuutta ja muuttoliikettä. Ihmisoikeustilanteen arvioidaan heikentyvän.

Diversifikaation tarve, omavaraisuuden turvaaminen ja protektionismi noussevat eri muodoissa esiin. Talouden elpyminen tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden kunnianhimoisiin ympäristö- ja ilmastoratkaisuihin sekä digitalisaation vahvistamiseen. Nämä tarjoavat myös kaupallisia mahdollisuuksia sektoreilla, joilla Suomella on osaamista.

Komissio julkaisi pääsiäisviikolla tiedonannon EU:n globaalista toimista, joilla vastataan Covid-19 pandemiaan (Team Europe). Rahoitusta kohdennetaan uudelleen 1) akuuttiin terveyskriisiin, 2) humanitaarisiin toimiin ja 3) pitkäkestoisempiin sosiaalistaloudellisiin seurauksiin. Lisäksi panostetaan EU:n koherentimpaan viestintään niin maatasolla kuin monenvälisillä foorumeilla. Kehityspoliittika ja Team Europe -aloite tulisi nähdä olennaisina osina toipumistyössä.

Kiina hyödyntää koronapandemiaa globaalien vaikutusvaltansa vahvistamiseen ja hakee näkyvyyttä avunantajana, mm. yritystensä ja säätiöidensä kautta. Se näkee itsensä vastuullisena suurvaltana, joka on suojannut maailmaa virukselta, kun taas Eurooppa toimii tehottomasti ja Yhdysvallat valtaosin itsekeskeisesti ja tarkoitushakuisesti. Kiinalle lähialueen merkitys on kasvanut, sillä Kaakkois-Aasian maiden järjestö ASEAN on noussut EU:n ohi sen tärkeimpänä kauppakumppanina. Globaalissa tuotannossa Kiinan arvioidaan menettävän koronapandemian myötä asemaansa ja protektionismin vahvistuvan maassa edelleen. Kiinassa koronaviruspandemian myötä talouskasvu on laskenut jyrkästi ja työttömyys noussut. Mittavaa elvytyspakettia odotetaan tilanteen korjaamiseksi. Valtionyritysten merkityksen Kiinan taloudessa arvioidaan kasvavan.

EU:n Kiina-poliittika

Maaliskuun 2019 Eurooppa-neuvoston alla komissio ja EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja julkaisivat yhteisen tiedonannon ”*EU-China – A strategic outlook*”, jossa Kiina määriteltiin samanaikaisesti sekä kumppaniksi, taloudelliseksi kilpailijaksi että järjestelmätason haastajaksi. EU katsoo, että Kiinan kanssa voidaan ja tulee tehdä yhteistyötä silloin kun se on unionin intressien mukaista. Kiina on koronapandemian myötä EU:n taloudelliselle toipumiselle korvaamaton, mutta samalla työläs kumppani. Konkreettisiin tuloksiin pääseminen edellyttää EU:lta selkeää linjaa ja prioriteetteja.

Suomi katsoo, että unionin arvojen ja perusperiaatteiden ollessa uhattuna EU:n tulisi puolustaa arvojaan ja intressejään aikaisempaa vahvemmin. Suomelle on erityisen tärkeää konkreettinen edistys ilmasto- ja ympäristöyhteistyön saralla sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän, ml. monenvälisen kauppajärjestelmän puolustaminen. Menestyksekkään EU-Kiina-suhteen rakentamiseksi EU:n yhtenäisyys on perusedellytys. EU:n sisällä näkemykset Kiinan noususta ja sen edellyttämistä toimenpiteistä eriytyvät paineiden kasvaessa toisten jäsenmaiden painottaessa enemmän Kiinan merkitystä kumppanina ja toisten Kiinan roolia taloudellisena kilpailijana ja järjestelmätason haastajana. EU:n kannanmuodostusta Kiinan suhteen hankaloittaa entisestään unionin asemoituminen Kiinan ja Yhdysvaltojen välisessä suurvaltakilpailussa. Siitä, että tilanne vaatii autonomisempaa Eurooppaa, vallitsee laaja yhteisymmärrys. Myöskään EU:n ja Yhdysvaltojen yhteisistä arvoista ei ole epäselvyyttä. Toisaalta Yhdysvaltojen nykypoliittisten toimien myötä EU:n tarve tehdä yhteistyötä Kiinan kanssa globaalien ongelmien ratkaisemiseksi on korostunut. Koronakriisi ja yhä voimistuvampi suurvaltakamppailu vaativat Euroopalta aktiivista ja autonomista toimintaa sekä yhteistyötaitoja.

Keskustelu ihmisoikeuksista on EU:n ja Kiinan poliittisten suhteiden tärkeä osa-alue ja sen tavoitteena on saada aikaan myönteisiä tuloksia Kiinan ihmisoikeustilanteesta. Rakentavaa keskustelua vaikeuttaa Kiinan tiukentunut ideologispoliittinen ilmapiiri sekä EU:n ja Kiinan yhteisen arvopohjan ohuus. Pidämme tärkeänä käydä keskustelua ihmisoikeuksista Kiinan kanssa myös korkealla tasolla EU-Kiina-huippukokouksissa.

EU-Kiina –suhteiden kannalta vuosi 2020 on tärkeä. Tarkoitus on järjestää kaksi EU-Kiina –huippukokousta. Ensimmäinen säännönmukainen huippukokous oli tarkoitus järjestää Pekingissä maaliskuun lopussa, mutta koronaviruksen vuoksi se siirtyi toiseen ajankohtaan ja järjestetään näillä näkymin kesäkuun lopussa videokokouksena. Toinen erityishuippukokous, johon osallistuvat Kiinan johdon ja EU-johtajien lisäksi myös kaikki jäsenmaat (Suomea edustaa pääministeri Marin) on tarkoitus pitää Leipzigissa syyskuussa. Edellinen huippukokous järjestettiin Brysselissä 9.4.2019. EU:n ja Kiinan välisiä huippukokouksia on järjestetty vuodesta 1998 lähtien yleensä vuosittain.

Huippukokousten valmistelu ja sisältötavoitteet

Kahden EU–Kiina-huippukokouksen sisältö on tarkoitus valmistella yhtenä pakettina. Näin on haluttu varmistaa, että kummastakin saavutetaan konkreettisia lopputuloksia. Lopputuloksina on tarkoitus olla mm. EU-Kiina -yhteistyötä viitoittavan asiakirjan uudistaminen (Agenda 2025) sekä maantieteellisiä merkintöjä (GI) koskevan sopimuksen lopullinen allekirjoittaminen. Tavoitteena on myös investointisopimuksen solmiminen (CAI), mutta tämän haasteena on sopimusneuvotteluille asetettu tiukka aikataulu. Myös ilmastonmuutokseen liittyvää yhteistyötä halutaan tiivistää.

EU pyrkii lisäksi vahvistamaan kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää sekä edistämään talousintressejään ml. reilumpaa kilpailuympäristöä liiketoiminnalleen Kiinassa. EU:lle on tärkeää myös yhteistyön vahvempi vastavuoroisuus sekä kaupallistaloudellisissa suhteissa että koko yhteistyökentän laajuisesti.

Hongkongin tilanne

Kiina ilmoitti torstaina 21.5, että 22.5 istuntonsa aloittava Kansankongressi on hyväksynyt agendalleen aloitteen Hongkongin erityishallintoalueelle säädettävästä turvallisuuslaista. Laki kieltäisi kumouksellisen, terroristisen ja Kiinasta irtautumiseen tähtäävän toiminnan Hongkongissa. Pääministeri Li Keqiang esitteli 22.5. parlamentille hallituksen työraportin, joka vahvistaa aikeen luoda kansallisen turvallisuuden varmistava oikeusjärjestelmä ja voimaansaattamiskeinot Hongkongin ja Macaon erityishallintoalueille. Kansankongressi äänestää aloitteen hyväksymisestä 28.5, jonka jälkeen kansankongressin pysyvä komitea paneutuu lain yksityiskohtiin. Pysyvän komitean odotetaan kokoontuvan kesäkuun alussa. Turvallisuuslain arvellaan lisättävän Hongkongin peruslain kolmanteen liitteeseen (Annex III) ja se tulisi voimaan lain julkistuksella ilman erityishallintoalueen lakia säätävän komitean (Legislative Concil, LegCo) hyväksyntää.

Lain tarkka sisältö ja muoto eivät ole tiedossa, ei myöskään päätöksenteon aikataulu. Mikäli turvallisuuslaki luo keskushallinnolle keinoja kiertää Hongkongin oikeusjärjestelmä ja asettaa hongkongilaisia syytteeseen manner-Kiinan oikeusjärjestelmän puitteissa, se merkitsee vakavaa uhkaa yksi maa, kaksi järjestelmää -periaatteen toteutumiselle. Todennäköisesti aloite herättää kysymyksiä myös Hongkongin luovutukseen liittyvien kansainvälisten sitoumusten kunnioittamisesta. Kiina tiedotti ennakkoon EU:ta ja sen jäsenmaita kansankongressin tulevasta Hongkong-keskustelusta ja pyysi ymmärrystä Kiinan toimille ja olemaan puuttumatta asiaan. Lakialoitteen julkistaminen on aiheuttanut laajoja väkivaltaisia mielenosoituksia Hongkongissa viikonlopun 23.-24.5 aikana.

LIITTEET

Asiasanat	UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, Kiina, Aasia
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM